

## P. VAIČAIČIO KŪRYBOS RYŠIAI SU RUSŲ LITERATŪRA

Z. KUZMICKIS

Pranas Vaičaitis — XIX a. pabaigos poetas demokratas. Jis geriausiai savo kūriniais drąsiai prabilo engiamos lietuvių liaudies vardu, smerkdamas carinę patvaldystę, išreiškdamas lietuvių liaudies masių protestą prieš socialinę-nacionalinę priespaudą.

Nors savo kūryba P. Vaičaitis yra originalus, savitas, tačiau daugelį jo poezijos idėjų — meninių tendencijų — tegalima suprasti tik susipažinus su jo kūrybos laboratorija — su literatūriniu jo mokykla. Šalia lietuvių tautosakos ir poetų, iš kurių P. Vaičaitis mokėsi, pirmoje eilėje tenka kalbėti apie jo kūrybinius ryšius su rusų pažangiąja literatūra.

Kodėl būtent rusų literatūra yra davusi Vaičiui gilesnį kūrybinį akstiną?

Pirmiausia todėl, kad, anot B. Bursovo, „rusų literatūra vaidino vadovaujantį vaidmenį Rusijos tautybių literatūrų vystymesi. Be ryšio su demokratine rusų kultūra ir literatūra, be rusų didžiųjų rašytojų kūrybos poveikio neįmanoma suprasti ukrainiečių, baltarusių, gruzinų ir kitų Rusijos tautybių literatūros vystymosi“<sup>1</sup>. Vadovaujantį vaidmenį ji vaidino dar ir todėl, kad, palyginti su kitomis XIX a. literatūromis, ji buvo pažangiausia. Pagaliau rusų literatūra lietuvių poetams artimesnė ir todėl, kad dar mokyklos išle jie buvo gerai su ja susipažinę ir ją pamilę.

Nė vienas, tur būt, iš rusų poetų nėra taip plačiai paveikęs savo kūryba kitų poetų ir net kompozitorių, kaip Puškinas<sup>2</sup>. Jo gili, pažangi, nepaprastai muzikali kūryba turėjo poveikio daugeliui įvairių tautų, jų tarpe ir lietuvių, poetų.

Kūrybinis Puškino patosas nuostabiu atgarsiu atsiliepia Vaičiui kūryboje. Ypatingos reikšmės jai įgyja kovingieji Puškino eilėraščiai, kur rusų poetas skelbia politinės laisvės idėją, kur visa širdimi ilgisi to meto, kada sutruks liaudį sukaustę pančiai. Tokie eilėraščiai, kaip „Kaimas“, „Laisvė“, „Čiadajevui“ ir kiti, Vaičiui buvo gyvas akstinas, kuriant „Paliovė griaut ir baubt kanuolės“, „Nereikia mums turtų didžiųjų“, „Kalinio daina“, „Vonsiackiui“ ir kt.

Giliai išgyvenęs carinę priespaudą, Puškinas ypač piktinosi godžia ponija, žiauriai išnaudojusia dvaro baudžiauninkus. Savo eilėraštyje „Kaimas“ jis grožisi sodžiaus gamta, su pasišlykštėjimu kalba apie begėdiškus ponų veiksmus, reiškia viltį, jog išsilaisvinus liaudis sukurs gražesnę gyvenimą:

Увижу ль, о друзья, народ неугнетенный  
И рабство, падшее по манию царя,  
И над отечеством свободы просвещенной  
Взойдет ли наконец прекрасная заря?  
(I, стр. 283)<sup>3</sup>

<sup>1</sup> История русской литературы, кн. II, АН СССР, стр. 622.

<sup>2</sup> Plg. K. Korsakas, Puškino poveikis lietuvių literatūrai, V., 1949, p. 3.

<sup>3</sup> А. С. Пушкин, Полное собрание сочинений в шести томах, М., 1949—1950.

Visi tie motyvai iškyla ir Vaičičiaus poezijoje. Giliai išgyventu savo eilėraščiu „Saulė šviečia kuo aiškiausiai“ poetas parodo gamtos grožio ir pavergtos lietuvių liaudies kontrastą.

Abiejų poetų kūryboje labai panašios nuotaikos. Atsimenant, kad Vaičiaitis ypač mėgo Puškiną ir net vertė jo dramas, darosi aiškus ir Puškino poveikis Vaičičiui.

Kai kuriems Vaičičiaus kūriniams artima yra ir epinė Puškino kūryba. Antai prof. K. Korsakas rašė: „Kaip jau nustatė ankstyvesnė kritika (Z. Kuzmickis ir kt.), Puškino poveikis ypač akivaizdus P. Vaičičiaus istorinėse poemose, kur užtinkame neabejotiną „Poltavos“ įtakos pėdsakus“<sup>4</sup>.

Įsijautęs į istorinį laikotarpį, Puškinas nuostabiai realistiškai atkūrė savo krašto praeitį. „Poltavoje“ jis su gilia meile pavaizduoja ištikimą savo krašto patriotą Kočiubėjų, kurį įkalina ir nužudo išdavikas Mazepa. Vaičiaitis tokioje pat tragiškoje padėtyje pavaizduoja Lietuvos kunigaikštį Kęstutį, kuris lygiai taip pat buvo įkalintas ir budelių nužudytas.

#### Puškinas:

Завтра казнь. Но без боязни  
Он мыслит об ужасной казни;  
О жизни не жалеет он.  
Что смерть ему? Желанный сон.

...И вспомнил он свою Полтаву,  
Обычный круг семьи, друзей...

...Но ключ в заржавом  
Замке гремит — и пробуждён  
Несчастный думает: «Вот он!»  
(IV, стр. 452)

#### Vaičiaitis:

Bet ant Kęstučio veido nematyti  
Nei jokio išgąscio, nei mirties baimės,  
Nes kas jam mirtis? Lietuvos tik laimė  
Jam rūpi.

...Atsiminė Žemaičius, mielą sūnų —  
Ir rūpestis pradėjo imt galiūną.  
...Bet budeliai per slenkstį įsigriovė  
Ir vadą iš eilių išrovė...<sup>5</sup>

Puškinas savo genialiai išreikšta patriotine nuotaika davė kūrybinio impulso Vaičičiui. Psichologinę pasmerkto mirti Kęstučio būseną Vaičiaitis pavaizduoja Puškino Kočiubėjaus pavyzdžiu: tas pats bebaimis mirties pasitikimas, tas pats patriotinis prisirišimas prie tėvynės ir savųjų, tas pats herojų likimas.

Daug blankesnis Vaičičiaus nupieštas Algirdo paveikslas, kur irgi jaučiama „Poltavos“ įtaka: ta pati vaizdavimo maniera, tas pats stilius. Ir vis tiksliai „Algirdo kovoje ties Maskva“ žymu daugiau imitacijos, nei kūrybos.

Kaip giliai Vaičiaitį veikė Puškinas, matyti iš leksikos, stiliaus, net melodikos. Vaičičiaus poezijoje galima rasti nemaža detalių, kuriomis sekamas didis rusų poetas. Tatai matyti kad ir iš šio pavyzdžio:

#### Puškinas:

Пчела за данью полевой  
Летит из кельн восковой.  
(III, стр. 122)

<sup>4</sup> K. Korsakas, Puškino poveikis lietuvių literatūrai, V., 1949, p. 10.

<sup>5</sup> Pranas Vaičiaitis, Raštai, K.—V., 1921.

### Vaičaitis:

Bitutė, mažiulė, panokusį žiedą  
Prilėkus, tuoj pradeda jįjį bučiuot,  
Ir kasžin ką jam pamaži jįjį gieda  
Ir, pelną atsiėmus, į avilį duot  
Tuoį žinią nuzimbė.  
(p. 113) <sup>6</sup>

Tasai lakstančios bitutės, atsiimančios duoklę, paveikslas yra atkeltas iš Puškino kūrybos: Vaičiaičiui jis, žinoma, nevaidino didelės reikšmės, bet yra įrodymas, kaip artimai lietuvių poetas buvo pažinęs Puškino kūrybą ir kaip jis stengėsi sustiprinti savos kūrybos mintį ir jos išraišką, sekdamas meistrišku didžiojo rusų poeto pavyzdžiu.

Daugelyje kūrinių Vaičaitis pasiduoda betarpiškam Puškino eilėdaros poveikiui — būtent ten, kur jis seka rusų poeto „Eugenijaus Onegino“ eilėdara — 9/8 eilučių jambu. Tokį eiliavimą Vaičaitis panaudojo apie 33% savo eilėraščių.

Puškino melodikos poveikis Vaičiui labai ryškus. Užtenka palyginti kad ir žinomąjį lietuvių poeto eilėraštį „Graži naktis“ su Puškino „Nakties zefyras“. Vaičaitis savo kūrinių pradeda tokiu vaizdu:

Graži naktis.  
Mėnesiena.  
O ji, nuleidusi akis,  
Į sodą eina sau viena.  
(p. 25) <sup>7</sup>

Puškino eilėraščio pradžia skamba taip:

Ночной зефир  
Струит эфир,  
Шумит,  
Бежит  
Гбадалквивир.  
(I, стр. 411)

Žinoma, nėra tarp tų dviejų eilėraščių visiškos analogijos: lietuvių poeto kūrinys parašytas jambu, tuo tarpu Puškino — chorėjumi; refrenas Vaičiui tekste parašytas dveile strofa, o rusų poeto — penkiaele. Tačiau visa abiejų kūrinių melodika, nepaisant skirtumų, yra nepaprastai artima — abiem atvejais tikrai puškiniška, sutampanti savo graškia forma ir ilgesingu turiniu.

Lietuvių poetas buvo Puškino gerbėjas. 1899 metais didžiojo poeto šimtųjų gimimo metinių proga Vaičaitis išvertė du jo kūrinius: „Sykštųjų raitelių“ ir „Undinę“. Tuo būdu drauge su S. Dagiliu Vaičaitis buvo pirmuoju rusų poeto kūrinių vertėju, atvėrusiu kelią jo kūrinių vertimams į lietuvių kalbą.

Nemažą poveikį Vaičiui kūrybai darė ir M. Lermontovas. Drąsus poetas — laisvūnas, kovojęs prieš carinę reakciją, buvo artimas Vaičiui. Lermontovas jį patraukė ir plačiu tematinio diapazonu, ir savo didele meistriškumu.

Lermontovas „Dūmoje“ meistriškai atkūrė nuostabiai tikrovišką dvasinį savos kartos paveikslą. Iš vienos pusės jis vaizdavo niūrų reakcijos laikotarpį, o iš antros — jaunąją kartą, pametusią ryšį su visuomene ir

<sup>6</sup> Tolesnės citatos iš leid. P. Vaičaitis, Rinktinė, V., 1956.

nepritapusią prie konkretaus kuriamojo darbo. Visiška jaunosios kartos apatija, abejingumas gyvenimui ir darbui daro poetui slegiamą įspūdį:

Печально я гляжу на наше поколение!  
Его грядущее — иль пусто, иль темно,  
Меж тем, под бременем познания и сомнения,  
В бездействии состарится оно.  
(I, p. 23) <sup>7</sup>

Tos Lermontovo nuotaikos atsispindi Vaičičio eilėraščiuose. Ir nors Vaičiūtį nuo Lermontovo skyrė daugiau kaip pusamžis, bet politinė visuomeninė lietuvių poeto viengėnčių padėtis mažai kuo tebuvo pakitusi. Vaičičio gyvenamu laikotarpiu dar tik kūrėsi lietuvių buržuazinė inteligentija, kuri, atitrūkusi nuo savo liaudies, dažnai blaškėsi apatiškai. Lermontovišką nuotaiką dvelkia tokie lietuvių poeto kūriniai, kaip „Daina ekslietuvių“, „Padainuosiu gražią dainą“, „Kaip tėvynė mūsų kenčia“ ir kiti.

Kai gyvenimo parblokštas Vienažindys sukūrė elegiją „Jau žvaigždė vilties žibėt nustojo“, Vaičiūtis juo pasipikтино: elegijos autorius jam atrodė kaip tik tuo apatiškuoju inteligentu, atitrūkusiu nuo savo liaudies. Vaičiūtis atsakė eilėraščiu, su lermontovišku sarkazmu pasmerkdamas liaudies atskalūnus:

Laimings — jis jaučia viską lygiai,  
Ar ašaroti bus skruostai,  
Ar brolius spaus nelaimių dygiai,  
Ar laimę sems pilni glėbiai.  
(p. 128)

Didelis jautrumas socialinei neteisybei ir dvasinis pasipriešinimas tuo metu siautėjusioms reakcijos jėgoms suartino poetus. Nenuostabu, kad Vaičiūtis pasidavė Lermontovo genijaus įtakai, stiprindamas rusų poeto kūryba savo pažangumą ir meninį meistriskumą. Reakcinis laikotarpis su juodašimtišku cariniu režimu padarė Lermontovą maištininku. Kupinas maištaujančios dvasios yra jo „Demonas“. Sukilęs prieš savąjį dievą, Demonas pamilsta Tamarą ir įtraukia ją į audringus aistros verpetus. Kada Tamara, nepatyrusi dar didesnių gyvenimo audrų, sudreba ir suabejoja dėl savo likimo, Demonas jai gieda guodžiamąją giesmę, keldamas jos dvasią nuo supelijusios žemės į beribes erdves:

На воздушно́м океане,  
Без руля и без ветрил,  
Тихо плавают в тумане  
Хоры стройные светил;  
Средь полей необозримых  
В небе ходят без следа  
Облаков неуволнимых  
Волокнистые стада.  
(II, стр. 90)

Tais pačiais vaizdais, verždamasis į amžiną erdvių rimtį ir paniekinamas susmulkėjusią žemės kasdienybę, demoniškas nuotaikas atkuria ir Vaičiūtis:

Didžmaris platus orinis,  
Vedąs kaimenes žvaigždžių,  
O ant jos juodos krūtinės  
Jų nelieta nė pėdų.  
Ant laukų konoplausių,  
Dar už mėlynų dausų,  
Laksto siaučia kuo gražiausiai  
Didės gaujos debėsų.  
(p. 66)

<sup>7</sup> М. Ю. Лермонтов, Собрание сочинений, М., 1957.

Audringa Lermontovo siela juo daugiau kentėjo, kad buvo vieniša tarp apatiškųjų kilniesiems idealams žmonių. Tą savo vienvatę ne sykį su kartėliu išgiedojo maištingasis atsiskyrėlis. Tačiau pasilikti vienam su slegiančiomis mintimis ir audringais jausmais buvo prometėjiškos kančios. Ir Lermontovas, tose dvasios kančiose išsiilgęs rimties ir užsimiršimo, ėmė ieškoti paguodos mistikoje. Kada skaitai įspūdingai skambančią jo giesmę „Kada gelsvi laukai, kaip bangos, subanguoja“, pajunti be galo išsikankinusį poetą, svajojantį, kaip ta, jo paties pavaizduota šiaurės pušis, apie dausose vešincią palmę. Ir poetas kūrė, grožio ir gėrio skatinamas, puikiausius gamtos vaizdus, raminančius savo ištroškusių poilsio sielą.

Sitos Lermontovo dvasinės peripetijos aptinkamos ir Vaičiailio kūryboje. Lietuvių poetas taip pat iškamuoatas savo maištingos dvasios; jis toks pat vienišas savo kūrybos kelyje, savo kančiose taip pat ieško užsimiršimo, rimties. Eilėraščių „Kada žiema sena kuproja“ Vaičaitis atliepia lermontoviškas nuotaikas. Savo godas jis ataudžia tokiu pat periodu, tik gamtovaizdį pasirenka šiek tiek kitokį: mylėdamas liaudį ir tėvynės gamtą, Vaičaitis originaliai atkuria lietuviškais žodžiais rusų poeto viziją, nors, deja, gilią filosofinę Lermontovo mintį nuveda į mistiką.

Vaičiailio kūryboje yra ir daugiau didžiojo rusų poeto Lermontovo maištingosios kūrybos atgarsių. Drąsus, ryškus posakis, skalsi kalba, jaunatviškas užsidegimas, didelė neapykanta despotiškai carinei reakcijai, troškimas naujos eros su nauju, laisvu žmogumi — tai toji negęstanti Lermontovo ugnis, kuria Vaičaitis uždegė savo kūrybos žibintą.

Labai glaudūs ryšiai sieja Vaičaitį su didžiuoju rusų liaudies poetu N. Nekrasovu. Ne be reikalo apie tai akademikas K. Korsakas rašo: „...jeigu P. Vaičiailio poezijoje reiškėsi stipri pažangiųjų, demokratinių motyvų srovė, tai vienas gaiviausiųjų tos srovės šaltinių, be abejo, yra buvusi Nekrasovo kūryba. Susipažinimas su Nekrasovo poezija, nusižiūrėjimas į jos demokratinį turinį, susižavėjimas jos giliai liaudišku lyrizmu ir, pagaliau, pasidavimas jos aktualioms visuomeninėms tendencijoms turėjo stipriai paveikti besiformuojantį Vaičaitį“<sup>8</sup>.

Iš tikrųjų yra kažkas bendra tarp abiejų poetų gyvenimo ir jų kūrybinio patoso. Abu poetai, tiek širdgėlos patyrę dėl tėvo, abu — mušęsi savo jėgomis į žmones, tiek dirbę ir vargę, abu — pamilę visa širdimi liaudį, atidavę jai savo jėgas ir gyvenimą, abu — blaškęsi gyvenimo prieštaravimuose, abu — anksti netekę sveikatos, — juodu skamba dermingu akordu savo kūrybose. Jiedviem terūpėjo gyventi ir dirbti liaudžiai. Nekrasovas tai pasako žodžiais:

Стихи мои! Свидетели живые  
За мир пролитых слез!  
Родитесь вы в минуты роковые  
Душевных гроз  
И бьетесь о сердца людские,  
Как волны об утес.<sup>9</sup>  
(т. I, стр. 247)

Vaičaitis tą patį patvirtina posmu:

Vai, lėkite, dainos, iš vargo nupintos,  
Iš kaimo į kaimą pas jaunos, senus!  
Paguoskite širdis, nelaimių sutrintas,  
Nušluostykite ašaras, kelkit jausmus!  
(p. 123)

<sup>8</sup> K. Korsakas, N. A. Nekrasovas ir lietuvių poezija. — Lietuvių literatūros instituto darbai, t. I, V., p. 38—39.

<sup>9</sup> Н. А. Некрасов, Сочинения в трех томах, М., 1953. Iš to leidinio čia duodamos ištraukos.

Atsidavę visa siela liaudžiai, Nekrasovas ir Vaičaitis jai paskyrė savo kūrybą. Nepaprastai jautrūs liaudies skriaudoms, abu poetai nuoširdžiu užsidegimu atsiliepia į jos negeroves. Todėl ir jūdviejų nusistatymas liaudies, valstiečių, engėjų ažvilgiu yra itin panašus.

Abu poetai pagiežą išlieja ten, kur jie susiduria su engėjais ir liaudies gyvenimo negerovėmis. Vietomis šiurkščia satyra, vietomis kartėlio kupina lyrika poetai atvaizduoja skriaudėjus ir skriaudžiamuosius, gyvenimo skurdą. Čia savaime prašosi palyginami Nekrasovo „Geležinkelis“ ir Vaičičio „Paliovė griaut ir baubt kanuolės“. Šiuose kūriniuose pavaizduoti du leisgyviai, kapitalistinio pasaulio sunaikinti liaudies sūnūs: darbo geležinkelyje užguitas Nekrasovo baltarusis, kurio

Губы бескровные, веки упавшие,  
Язвы на тощих руках,  
(II, стр. 10)

ir Vaičičio už caro reikalus sužeistas lietuvių kareivis, kuriam

akys temsta, teka kraujas...  
(p. 61)

Sutartinai skamba poetų vilties žodžiai dėl tos ateities, kuri nusimes priespaudos jungą. Abu poetai šaukia nuskriaustuosius nepasiduoti išnaudotojams ir kurti, kad ir tolimą, bet laimingą ateitį.

Iki širdies gelmių piktindamiesi tais karjeristais, kurie už auksą parodo savo sielą ir žmones, juodu pratrūksta rūsčiu sarkazmu. Nekrasovas, imituodamas Lermontovo „Lopšinę“, rašo:

Купишь дом многоэтажный,  
Схватишь крупный чин  
И вдруг станешь барин важный:  
Русский дворянин.

Заживешь — и мирно, ясно  
Кончишь жизнь свою...  
Спи, чиновник мой прекрасный!  
Баюшки-баю.  
(I, стр. 166)

Vaičaitis, piešdamas Lietuvos kunigo karjerą, močiutės lūpomis sako:

Paskui prisipirksi laukų arba dvarą,  
Sudėsi ten pusės parapijos gerą,  
O auksą, kas liks, tai į įdą įduosi  
Ir nors kada-nekada mus užvaduosi...  
(p. 49)

Tas pats eilėraštis turi artimą ryšį ir su Nekrasovo „Daina Jeromuškai“, kurioje auklė lygiai taip pat, kaip Vaičičio močiutė, nori sužadinti mažajame Jeromuškoje kapitalistinį grobikiškumą.

Abiejų poetų kūryboje išryškėja juodi laikotarpio šešėliai. Atvaizduota žiauri carinė reakcija ir išsekinančiu darbu užguitas darbininkas paimti iš tragiškojo gyvenimo. Nėra abejonės, jog Vaičaitis nekopijavo Nekrasovo kūrybos puslapių: lietuvių poetas atkūrė savo laikotarpio ir savo krašto tikrovę. Vaičaitis buvo giliai įsiklausęs į Nekrasovo poeziją, kurioje jis sėmėsi idėjų, spalvų ir garsų savajai kūrybai. Todėl tokia artima Vaičičio kūryba rusų poeto kūrybai.

Sakysime, Vaičaitis, įsijaukęs visa savo prigimtimi į verčiamą Nekrasovo kūrinių „Kas metai mažta man jėgos“, nejučiomis gyvai atkuria savo paties vidinį pasaulį — tiek būdingą mūsų poetui, kad ilgą laiką nė į galvą neatėjo, kad tai yra vertimas. Nekrasovo poveikio, be abejonės, čia būta didelio, tačiau tasai poveikis tuoj pat išsiliejo natūralia priešmirtine lietuvių poeto dvasios ekstaze, kuri originaliai įsipavidalino Vaičičio paralele — garsiąja elegija „Jau pajėgos mažinas“.

Tragiškai klostęsis abiejų poetų gyvenimas paskatino juos į elegiškumą. Elegijos pasaulis — abiem poetams bendras pasaulis; čia juodu suartėja ir savo nuotakomis. Pavyzdžiui, rusų poetas savo „Paskutinėse elegijose“ sako:

Мой жребий горек. Жадного недуга  
Я не избег. Еще мой светел ум,  
Еще в надежде глупой и послушной  
Не ищет он отрады малодушной,  
Я вижу все... А рано смерть идет,  
И жизни жаль мучительно.

(I, стр. 134)

Sitas gulgės giesmės motyvas suskamba tokiose Vaičičio elegijose, kaip „Norėjau aš deimanto grūdus pagriebti“, „Gyvenimo mano saulutė jau leidžias“, „Kaip bus man diena su vargais prasidėjus“ ir kt.

Nekrasovas paliko poezijoje puikias demokratines tradicijas, kurias nuoširdžiai perėmė Vaičaitis. Vietomis lietuvių poetas ypač aiškiai veikiamas Nekrasovo, tačiau, apskritai paėmus, galima teigti, kad Vaičaitis prigludo prie Nekrasovo taip, kaip ištikimas karys priglunda prie savo mylimo vado. Demokratiniai Nekrasovo šūkliai skardžiai suaidėjo Vaičičio kūryboje.

Panašiai, kaip Nekrasovo „Kas metai mažta mano jėgos“, Vaičaitį giliai paveikė ir 1829 metais Jazykovo parašytas „Plaukikas“. „Nesvetingos juodos jūrės“ tėra savotiškas Jazykovo dainos vertimas: tas pats keturpėdis chorėjas, tie patys šeši posmai, tos pačios mintys. Tačiau ir čia originalios perifrazės rodo Vaičaitį savitai atkūrus Jazykovo dainą: lietuvių poetas nejučiomis ir vėl atidengia savo vidinio pasaulio kraštėlį, nušvintantį tikrai vaičiaitiškai.

Nemažą poveikį Vaičičio kūrybai yra darę ir kiti rusų poetai, kaip, pavyzdžiui, A. Kolcovas. Patyręs visą žiaurios carinės reakcijos jungą, šis rusų poetas tegalėjo atsigauti gamtoje, kurią buvo pamilęs visa širdimi. Gamtos vaizdai kaip vieversėlis artoją lydi paprastą Kolcovo dainelę. O kada rusų poetas gamtos fone piešia savo sunkų gyvenimą, tai savaime išauga skaudus kontrastas:

Не шуми ты, рожь,  
Спелым колосом!  
Ты не пой, косарь,  
Про широко степь!

.....

Мне не для чего  
Собирать добро,  
Мне не для чего  
Богатеть теперь!<sup>10</sup>

.....  
(стр. 144)

Gamtos meilė ir sunkūs asmens išgyvenimai suartina abu poetus. Lygiai tokiu pat tonu, kaip Kolcovas, rašo ir Vaičaitis:

Oi, paliaukit, rugužėliai,  
Jūs taip smarkiai sūkuriaavę;  
Oi, paliaukit, piovėkliai,  
Liūdną dainą bedainavę!

Tuoju, balti rugučiai, jūs štai  
Krisite po kirėčiu dalgio;  
Mano mįslės ir liaus užti,  
Ir nereiks man valgio.

(P. 36)

Atrodo, kad abu poetai savo kūrinius kuria ta pačia tema. Ar pasiduoda čia Vaičaitis Kolcovo įtakai? Siužeto bendrumas, vaizdų vienodumas įtikina, kad taip. Tačiau nuoširdus Vaičičio patosas, kuriuo jis kuria savo kūrinį, verčia manyti, kad Kolcovo daina tebuvo lietuvių poetui taikliu motto kūrybai.

<sup>10</sup> А. Кольцов, Стихотворения, 1948; iš to leidinio čia duodamos ištraukos.

Tą patį galėtume pasakyti, palyginę Kolcovo „Dainą“ su Vaičiaičio sonetu „Lakštingala, gražus paukšteli“. Antai pirmieji abiejų poetų posmai:

Kolcovas:

|                     |                    |
|---------------------|--------------------|
| Ты не пой, соловей, | Полюби ты окно     |
| Под моим окном;     | Души-девицы...     |
| Улети в леса        | Прощебечь нежно ей |
| Моей родины!        | Про мою тоску...   |

(стр. 134)

Vaičaitis:

|                                |                              |
|--------------------------------|------------------------------|
| Lakštingala, gražus paukšteli, | Tenai mamelę nuraminki,      |
| Pas mano langą nečiulbėk;      | Palinksmink baltą galvą jos, |
| I mano gimtąjį namelį,         | Jai apie mane pasakyki,      |
| Linksmai giedodama, nulėk.     | Lai apie mane ką žinos.      |

(p. 83)

Tokiu būdu Kolcovas savo kūrybos siužetais ir vaizdais veikė lietuvių poetą. Tai buvo dar vienas gražus pavyzdys, sustiprinęs Vaičiaičio literatūrinę mokyklą, kurioje jis mokėsi būti tikru demokratu ir realistu.

Be abejonės, ir rusų literatūroje buvo reakcingų poetų ir rašytojų, stabdžiusių gyvenimo pažangą. Tai nurodė Leninas, iškėlęs aikštėn dvi kultūras „Kritinėse pastabose nacionaliniu klausimu“<sup>11</sup>. Vaičaitis šiuo atžvilgiu drąsiai pripato prie pažangiojo rašytojų sparno drauge su J. Mačiu-Kekštu ir kitais lietuvių poetais demokratais. Stojusi kovoti su carine reakcija, pažangioji literatūros mokykla patraukė į save ir demokratiškai nusistačiusį Vaičaitį. Toje mokykloje lietuvių poetas sustiprino kūrybines jėgas ir pasidarė nuoseklesnis savo demokratinuose siekimuose.

Vaičiaičio kūrybinis pasaulis atskiras, savitas. Jo diapazonas platus: nuo konkrečiausių asmenų ir visuomenės reiškinių, kaip poeto motina („Lakštingala, gražus paukšteli“), žandarų viršininkas („Vonsiackiui“), 1410 m. Žalgirio mūšis („Oi, užia, švilpia blogas oras“), 1895 m. lietuvių vakaras („Lietuviškas vakaras Petrapilėje“), iki bendriausių, kaip pasaulio nesėkmės ir negerovės („Gaila“), žmonių nelaimės („Didžiosios jūrės“), gyvenimo sūkūriai („Geltonas lapas susitraukęs“) ir kt.

To meto silpnai teisvystytą lietuvių poezijos kalbą Vaičaitis pagyveno liaudies žodžiais ir posakiais („kriunėti, kirksėti, motina pradalgės daužė, laukuos kaip gniaužtė sniegą gniaužia“ ir kt.), o kartais mėgino ir kokią naujadarą sukurti („užtvara, priderystė, sandraugas“...). Poezijos meno srityje Vaičaitis davė originalių vaizdų ir eiliavimo pavyzdžių.

Kaip matėme, Vaičaitis iš rusų literatūros ėmė tai, kas buvo giliai demokratiška, realistiškai kūrybiška ir pažangu. Kitaip sakant, jis mokėsi pažangaus kūrybinio meno, neprarasdamas savo poetinio originalumo.

Apskritai paėmus, Vaičiui pasaulėžiūros akiračiai nesiribojo vien savo kraštu ir tuolaikiniais įvykiais, jie buvo platesni. Vaičiui gyvenamasis laikotarpis tebuvo epizodinis jo krašto ir pasaulio raidoje. Todėl, savo kūryba susijęs su kitų kraštų kūrėjų darbais, jis buvo susidaręs savo kūrybinę laboratoriją, kurioje davė originalų, nors ir nedidelį, savo indėlį į lietuvių demokratinę realistinę literatūrą.

<sup>11</sup> Zr. V. I. Leninas, Raštai, t. 20, 1953, p. 16.

## СВЯЗИ П. ВАЙЧАЙТИСА С РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРОЙ

### З. КУЗМИЦКИС

#### Резюме

В статье раскрываются литературные связи творчества Вайчайтиса с русской литературой. Ставится вопрос, почему у Вайчайтиса была более близкая связь с русской, а не с какой-нибудь другой литературой.

Из корифеев русской поэзии Вайчайтис в особенности близко примкнул к творчеству Пушкина, Лермонтова и Некрасова. В статье указываются те моменты в творчестве русских писателей, которые по своей идеологии и художественному мастерству пришлись по духу Вайчайтису. Указывается творческая связь поэта с творчеством Языкова и Кольцова.

Статья заканчивается тезисом, что Вайчайтис, примкнув к прогрессивной русской литературе, перенял у нее то, что привлекало его своими глубокими демократическими и реалистическими устоями. Однако он сохранил свой оригинальный облик как поэт и как общественный деятель.

---